

دوفصلنامه علمی - پژوهشی زبان پژوهی دانشگاه الزهراء

سال پنجم، شماره ۹، پاییز و زمستان ۱۳۹۲

بررسی صفت‌های کوتاه در مقایسه با صفت‌های بلند در زبان روسی

حسین غلامی^۱

مژده دهقان خلیلی^۲

تاریخ دریافت: ۹۰/۸/۱۵

تاریخ تصویب: ۹۱/۲/۱۰

چکیده

در زبان روسی، صفت‌های کوتاه در کنار صفت‌های بلند، به عنوان گونه‌ای از صفت‌های بلند به کار می‌روند. گاه کاربرد یکی از این صفت‌ها به استفاده از دیگری ترجیح داده می‌شود و علت این ترجیح، با مسائلی متفاوت همچون سبک، معنا، نقش در جمله، تغییرپذیری و یا تغییرناپذیری آن‌ها ارتباطی تنگاتنگ دارد؛ از این روی، بسته به اینکه کدام گونه از صفت‌ها در کدام ساختار جمله مناسب‌تر است، باید یکی از آن‌ها را برگزید؛ همچنین نباید این صفت‌ها را با مقوله‌های شبیه آن از لحاظ تلفظ و نوشتار (صفت‌های فعلی، قیدها، مقوله قید حالت و *модальные слова* یعنی کلمه‌هایی که به کمک آن‌ها، گوینده ارتباط جمله خود را با واقعیت نشان می‌دهد) اشتباه گرفت.

---

۱. دانشیار گروه زبان روسی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی دانشگاه تهران hgholamy@ut.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری آموزش زبان روسی، دانشگاه ملی تربیت معلم مسکو dehghanmojdeh@gmail.com

در زبان روسی، برخی اقسام کلام همچون صفت‌های کوتاه، صفت‌های فعلی و قیده‌های فعلی، بیشتر در زبان رسمی و ادبی استفاده می‌شوند؛ اما این بدان معنا نیست که در زبان محاوره کاربرد ندارند. به‌طور کلی، صفت‌های بلند به‌لحاظ صرف‌شدن، هماهنگی با اسم و کاربرد بیشتر در زبان روسی، برای دانشجویان خارجی ملموس‌ترند؛ بدین سبب، در پژوهش حاضر، بیشتر بر صفت‌های کوتاه و در صورت نیاز، مقایسه آن‌ها با صفت‌های بلند تأکید کرده‌ایم تا به کمک شیوه آموزشی گذر از مطالب آسان به سوی مطالب مشکل‌تر، این‌گونه صفت‌ها را نیز بیشتر بررسی و مطالعه کنیم.

واژه‌های کلیدی: صفت‌های کوتاه، صفت‌های بلند، سبک علمی، زبان محاوره، تکیه، ترکیبات ثابت.

۱. مقدمه

در سال‌های پایانی قرن نوزدهم و سال‌های آغازین قرن بیستم، برخی دانشمندان، دسته‌بندی اقسام کلام را براساس ساختار واژه‌ها شروع کردند؛ مثلاً در روسیه، فورتوناتف^۱ و شاگردانش دسته‌بندی‌ای را برای اقسام کلام طرح کردند که اساس آن، دگرگونی‌های دستوری بود. تقسیم‌بندی زیر، یک نوع از این دسته‌بندی‌ها به‌شمار می‌رود (فورتوناتف، ۱۹۵۷: ۱۲۵ تا ۱۲۷).

جدول ۱. دسته‌بندی کلمات

کلمه‌های دارای دگرگونی‌های دستوری			کلمه‌های تغییرناپذیر
کلمه‌های دارای حالت человек, Сократ, кто, я, пять	کلمه‌های دارای جنس первый, хорош, умирающий, был	کلمه‌های دارای شخص читаю, говорю	лучше, вчера, здесь, кенгуру, увы, на, молча, ах, но

همان طور که این دسته بندی نشان می دهد، صفت های کوتاه از جمله کلمه هایی هستند که به لحاظ جنس تغییر می کنند؛ اما در این دسته بندی، با وجود منطقی و درست بودن، ارتباط بین کلمه های یک نوع از اقسام کلام، نادیده گرفته می شود و پدیده های زبانی مختلف به یکدیگر پیوند می خورند؛ به همین دلیل، انواعی دیگر از دسته بندی ها برای کلام پدید آمده اند که در آن ها، تغییر صفت های کوتاه به لحاظ جنس، دیگر مشخص نیست؛ اما پیوند بین پدیده های زبانی دیگر، صورتی منطقی دارد. یکی از این دسته بندی ها بر این اساس صورت گرفته است که مثلاً صفت، عبارت از کیفیتی است که در واقعیت، ویژگی به شمار می رود:

добрый

اسم، عمل کرد، تعداد، ارتباط یا حالتی که به عنوان ویژگی درک می شود:

грустный, любимый, первый, подвижный, больной

(کامچاتنوف^۱، ۲۰۱۰: ۱۲۸ تا ۱۳۰).

از میان انواع صفت های کیفی، نسبی و ملکی، تنها صفت های کیفی می توانند دارای شکل

کوتاه صفت ها باشند. در زبان روسی، صفت های کوتاه را با اصطلاحات زیر بیان می کنند:

краткое прилагательное, нечленное прилагательное, краткая форма прилагательного, именная форма прилагательного

(رزنتال^۲، ۲۰۰۳: b۱۷۶).

از آنجا که در زبان فارسی، صفت ها فقط شکل بلند دارند، شکل کوتاه صفت ها در زبان

روسی، برای دانشجویان فارسی زبانی که زبان روسی را می آموزند، مشکل برانگیز است؛ به همین

دلیل، در این مقاله، صفت های کوتاه را بررسی کرده و آن ها را با صفت های بلند در زبان روسی

مقایسه کرده ایم.

۲. بحث و بررسی

صفت های کوتاه عبارت اند از صفت هایی کیفی که در شمار مفرد جنس مذکر، دارای پایانه صفر

هستند (-красив-, нов-, хорош-)، در شمار مفرد جنس مؤنث دارای پایانه красива،

---

1. A. M. Kamchatnof

2. D. E. Rozental

–а (-я) (нова, хороша) در شمار مفرد خنثی (красиво, ново, хорошо)-о(-е)، در شمار جمع همهٔ جنس‌ها –и (-и) (красивы, новы, хороши) هستند و به‌طور کلی، در نقش گزاره در جمله به کار می‌روند.

همان‌طور که در مثال‌های بالا مشخص است، این صفت‌ها فقط به‌لحاظ شمار و جنس تغییر می‌کنند؛ اما برخلاف صفت‌های بلند، به‌لحاظ حالت تغییر نمی‌کنند و به عبارت دیگر صرف نمی‌شوند.

صفت‌های دارای بن پایان‌یافته به صامت‌های صفیری (щ, ч, ш, ж)، در В.п.، И.п. مفرد و B نوشته نمی‌شود:

горяч, жгуч, похож, хорош

(رزنتال، ۲۰۰۳: b۱۲۴).

هنگام ساخته‌شدن صفت‌های کوتاه مذکر، بیشتر زمانی که در پایان واژه، دو یا چند صامت در کنار یکدیگر قرار گیرند، مصوت ناپایدار o یا e بین صامت انتهایی ریشه و پسوند ظاهر می‌شود: долгий – долг, кислый – кисел, крепкий – крепок, светлый – светел, тёплый – тёпел, умный – умён اما در برخی صفت‌ها، بااینکه دو صامت در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند، این مصوت وجود ندارد. مثال:

круглый – кругл, мокрый – мокр, смуглый – смугл, тухлый – тухл

در موارد زیر، مصوت ناپایدار o در بن صفت‌های کوتاه مذکر نمود می‌یابد:

الف) پس از صامت سخت پیش از پسوند –к مانند:

громкий – громок

ب) در بعضی صفت‌ها مانند:

полный – полон, злой – зол

مصوت ناپایدار e (ë) در موارد زیر پدیدار می‌شود:

الف) پس از صامت پیش از پسوند –н مانند:

бедный – беден, нужный – нужен

ب) اگر در پایان ریشه، پیش از پسوند –к، صامت نرم یا й باشد. مثال:

горький – горек, стройный – строен

ج) در برخی صفت‌ها مانند:

хитрый – хитер

(برگر و دریاس،^۱ ۱۹۹۱: ۸۴).

در صفت‌هایی بلند مانند большой و маленький، صفت کوتاه از ریشه‌ای دیگر ساخته

می‌شود:

большой – велик

маленький – мал

از صفت острый، شکل کوتاه остр یا остёр به معنی «لبه کاملاً بُرنده» ساخته شده است

(گالتسووا،^۲ ۲۰۱۰: ۱۲۸).

۳. تکیه در صفت‌های کوتاه

صفت‌های کوتاه به لحاظ تکیه، دارای ویژگی‌هایی خاص هستند؛ بدین شرح که در بعضی از آن‌ها، تکیه با صفت‌های بلند مطابقت نمی‌کند؛ مثلاً:

الف) در جنس مؤنث، در موارد زیر، تکیه روی بن قرار می‌گیرد:

- در بن‌های یک‌هجایی بدون پسوند:

белá, глупá, гордá

- در بن‌های یک‌هجایی پایان‌یافته به -н، -л و -к در کنار صامتی پیش از این‌ها:

бледнá, виднá, вреднá, грязнá, круглá, светлá, близкá, крепкá

- در بن‌های دوهجایی بدون پسوند یا با پسوندهای زیر:

-к-, (-ек-), -ок-

веселá, дешевá, дорогá, зеленá, молодá, высокá, далекá

البته این حالت، استثناهایی بدین شرح نیز دارد:

вздóрна, вла́стна, вéчна, богáта, готóва, здорóва, сурóва, и др.

ب) در جنس‌های مذکر و خنثی، و نیز شمار جمع، در صورت یکسان بودن بن‌های صفت‌های

کوتاه و صفت‌های بلند، تکیه روی هجای اول قرار می‌گیرد:

---

1. R. G. Berger and L. A. Deribas

2. N. G. Galtsova

го́лоден, го́лодно, го́лодны
до́рог, до́рого, до́роги
молод, молодо, молоды

(ج) برخی صفت‌های کوتاه در زبان روسی، دو نوع تکیه دارند:

ста́ро – старо́   бе́ло – бело́
ста́ры – стары́   бе́лы – белы́

(ماکسیموف^۱، ۱۹۷۸: ۱۳۰).

برخی صفت‌ها مانند *ме́ртвый* دارای صفت‌هایی کوتاه با تکیه‌های متفاوت‌اند. در این مورد، صفت‌های کوتاه با تکیه روی *e*، همراه اسم‌های جان‌دار و صفت‌های کوتاه با تکیه روی پایانه، همراه اسم‌های بی‌جان به کار می‌روند. مثال:

Люди были ме́ртвы.

مردم (افراد) مرده بودند.

Леса были ме́ртвы́.

جنگل‌ها مرده بودند (بی‌روح بودند).

(رزنتال، ۲۰۰۳: ۳۲۷).

برخی صفت‌های کوتاه به لحاظ معنایی، با صفت‌های بلند مربوط مطابقت ندارند (رزنتال،

۲۰۰۸: ۲۰۰). مثال:

Девочка очень живая.

دختر بچه بسیار سرزنده است.

Бабушка ещё жива́.

مادر بزرگ هنوز زنده است.

Этот мальчик глухой от рождения.

این پسر کر مادرزاد است.

Отец глух к его просьбам.

پدر به خواهش‌های او اعتنایی نمی‌کند.

Комната была плохая.

اتاق بد بود.

Больная совсем плоха́.

حال بیمار، خراب است (اوضاع بیمار، خیلی بد است).

Метод очень хороший.

شیوه بسیار خوبی است.

Парень хоро́ш собой.

جوان زیباست.

در بعضی موارد، صفت‌های کوتاه، بیانگر ویژگی موقت و صفت‌های بلند مربوط به آن‌ها بیانگر ویژگی دائمی هستند (رزنتال، ۲۰۰۳: b۱۷۷). مثال:

Его мать больна́.

مادرش بیمار است.

Мать у него больная.

مادرش بیمار است.

Лица присутствующих споко́йны.

چهره حضار، آرام است.

Движения гимнастов спо́койные.

حرکات ژیمناست‌ها آرام است.

Ребе́нок здоро́в.

بچه، سالم (تن درست) است.

У них ребе́нок здоро́вый.

بچه آن‌ها سالم است.

Он бле́ден.

او رنگ پریده است (رنگ به چهره ندارد).

У него бледное лицо.

چهره (صورت) او رنگ پریده است.

گاه به صورت استثنا، شکل بلند صفت‌ها نیز می‌تواند بیانگر مفهوم موقت بودن ویژگی باشد.

مثال:

В тот момент он сильно волновался, лицо у него было красное.

در آن لحظه، او (مذکر) به شدت مضطرب بود؛ صورتش سرخ بود.

در این مثال، صفت красное دارای معنای رنگ است و از آنجا که از صفت‌های دارای معنای رنگ نمی‌توان صفت کوتاه ساخت، صفت بلند به کار رفته است.

در موقعیت‌های علمی، توصیف‌ها و تعریف‌ها ممکن است شکل کوتاه صفت‌ها به صورت استثنا، به معنای ویژگی دائمی به کار رود. مثال:

Семья наша небогата, живём как все.

خانواده ما ثروتمند نیست؛ مثل همه زندگی می‌کنیم.

Современная молодёжь требовательна.

جوانان امروز پرتوقع هستند.

صفت بلند در Т.п. همانند شکل کوتاه می‌تواند بیانگر ویژگی موقت باشد؛ اما بین این دو

شکل، یعنی صفت بلند در Т.п. و صفت کوتاه، برخی تفاوت‌های ظریف معنایی وجود دارد.

Он был старый.

او (مذکر) پیر بود (ویژگی دائمی).

Он был стар, когда я с ним познакомился.

موقعی که با او آشنا شدم، او (مذکر) پیر بود (ویژگی نسبت به این زمان).

Он был старым, когда я был с ним знаком.

موقعی که با او آشنا بودم، او پیر بود (ویژگی محدود شده به دوره زمانی مشخص).

در زبان روسی، مطلق بودن ویژگی، با استفاده از صفت‌های کوتاه و ویژگی ملایم، با استفاده از

صفت‌های بلند بیان می‌شود. مثال:

Он смелый.

او (مذکر) شجاع است.

Он смёл.

او (مذکر) شجاع بود.

Она глупая.

او (مؤنث) احمق است.

Она глупа́.

او (مؤنث) احمق بود.

درباره معانی مقیاس، وزن و ابعاد، صفت‌های کوتاه، بیانگر معنای کمبود یا بیش‌ازحد بودن هستند. مثال:

Ноша тяжела́ для слабого человека.

بار برای شخص ضعیف، سنگین بود.

Потолок низок высокой мебели.

سقف برای مبل بلند، کوتاه است.

در این گونه مثال‌ها، صفت‌های کوتاه در ترکیب با مفعول با واسطه، نسبت به این نوع مفعول، به معنای ویژگی‌ای نسبی هستند؛ اما صفت‌های بلند، دارای معنای ویژگی مطلق‌اند.

Окна в доме широкие.

پنجره‌های خانه، پهن و عریض هستند.

Эта рамка широка́ для портрета.

این قاب برای عکس، بزرگ است.

در بعضی موارد، صفت‌های کوتاه در ترکیب با инфинитив + чтобы بیانگر این معنا هستند که در فاعل، این ویژگی خاص آن‌قدر زیاد است که دیگر نمی‌تواند کار بیان‌شده توسط مصدر را انجام دهد (برگر و دریاس، ۱۹۹۱، ۸۹). مثال:

Ты слишком мо́лод, чтобы меня учить.

تو برای اینکه به من چیزی بیاموزی، خیلی جوان هستی.

Дед уже ста́р, чтобы охотиться.

پدربزرگ برای شکار دیگر پیر است (شده).

در زبان روسی، صفت‌های کوتاه در سبک نوشتاری و صفت‌های بلند در سبک محاوره‌ای

به کار می‌روند. مثال:

Как она ми́ла, какая умне́нькая! (Тургенев)

چقدر او (مؤنث) مهربان و عاقل است!

هنگام خطاب محترمانه شخصی با ضمیر (Вы) هم می‌توان از صفت‌های کوتاه در ترکیب با این ضمیر استفاده کرد و هم از صفت‌های بلند. در صورت کاربرد صفت‌های بلند، جنس صفت باید با مذکر یا مؤنث بودن مخاطب هماهنگی داشته باشد (واینووا^۱، ۱۹۸۱: ۲۱۴). مثال:

Вы добры!

شما مهربان هستید (خطاب به جمع).

Вы добрая!

شما مهربان هستید (خطاب به مفرد مؤنث).

Вы такой настойчивый!

شما چقدر مُصِر هستید! (خطاب به مفرد مذکر)

هنگام استفاده از صفت‌های بلند نباید شمار جمع را برای خطاب به یک شخص به کار برد.

نمونه زیر در زبان عامیانه به کار می‌رود:

Вы добрые!

شما مهربونید.

از صفت‌های بلند پایان‌یافته به -нный می‌توان صفت‌های کوتاه مفرد مذکر دارای -ен - و -

енен ساخت (بارانوف، ۲۰۰۹: ۷۰). در مثال‌های زیر، استفاده از دو شکل صفت‌های کوتاه برای صفت‌های بلند مربوط، امکان‌پذیر است:

бесчувствен – бесчувственен, безнравствен – безнравственен,
беспочвен – беспочвенен, величествен – величественен, воинствен –
воинственен, единствен – единственен, естествен – естественен,
злокачествен – злокачественен, искусствен – искусственен, медлен –
медленен, могуществен – могущественен, мужествен – мужественен,
невежествен – невежественен, ответствен – ответственен,
подведомствен – подведомственен, посредствен – посредственен,
родствен – родственен, свойствен – свойственен, существен –
существенен, таинствен – таинственен, тождествен – тождественен,
явствен – явственен.

اما برای برخی صفت‌های بلند پایان‌یافته به -нный، استفاده از شکل صفت کوتاه -енен امکان‌پذیر نیست:

безбоязнен, безжизнен, бессмыслен, двусмыслен, легкомыслен, многочислен, неприязнен.

به‌طور کلی، در زبان روسی معاصر، صفت کوتاه دارای -ен بیشتر به کار می‌رود و نباید

صفت‌های کوتاه دارای -енен را با صفت‌های فعلی کوتاه دارای -ен اشتباه گرفت. مثال:

Случай вполне определен. (ясен)

موقعیت به‌طور کلی، مشخص است.

Срок отъезда уже определен. (установлен, намечен)

زمان عزیمت تعیین شده است.

ازلحاظ وجود صفت‌های بلند و کوتاه، و ارتباط معنایی بین آن‌ها می‌توان صفت‌ها را به چهار

دسته تقسیم کرد:

الف) همان‌گونه که از مثال‌های بالا مشخص است، برخی صفت‌ها هم شکل بلند و هم شکل کوتاه دارند، از لحاظ معنی، همانند یکدیگرند و تنها به لحاظ کاربردی، به سبب ساختار متفاوت، ممکن است دو نقش مختلف در جمله داشته باشند. مثال:

Прозрачный воздух!

هوای صاف

Воздух прозрачен.

هوا صاف است.

البته گاه نیز هر دو با یک نقش در جمله قرار می‌گیرند. مثال:

Эта статья интересная.

این مقاله، جالب است.

Эта статья интересна своими выводами.

این مقاله به‌خاطر نتایجش جالب است.

ب) در زبان روسی، برخی صفت‌های کیفی بلند وجود دارند که شکل کوتاه‌شان ساخته نمی‌شود و به کار نمی‌رود؛ مانند: صفت‌های کیفی با معنای رنگ مثل: кофейный و коричневый؛ نام‌های گونه‌های اسب‌ها مثل: буланный و вороной؛ صفت‌های دارای پسوندهای -ск، -н، -ов، -л - مانند: передовой، дельный، умелый، товарищеский؛ صفت‌هایی که به‌عنوان اسم‌های مصطلح در زبان به کار می‌روند

مانند: *помощь* و *скорая*؛ صفت‌هایی که به دلیل داشتن پسوند یا پیشوند، دارای معنای درجه‌ای زیاد از ویژگی‌ای خاص هستند؛ مانند: *тяжеленный* و *предобрый*، *распрекрасный* (ماکسیموف، ۱۹۷۸: ۱۳۰).

ج) صفت‌های بلندی که دارای صفت‌های کوتاه‌اند؛ اما صفت‌های کوتاه‌شان در معنایی متفاوت از آن‌ها به کار می‌روند. در آغاز مقاله، با ذکر مثال‌هایی درباره‌ی این دسته از صفت‌ها نشان داده‌ایم که صفت‌های بلند و صفت‌های کوتاه مربوط به آن‌ها تفاوت‌های ظریف معنایی دارند. مثال:

малое пальто

پالتوی کوتاه (ویژگی دائمی این پالتو)

Пальто мало.

پالتو کوتاه است (کوتاه بودن پالتو برای شخصی خاص)

Больной был благодарен врачу за оказанную помощь.

بیمار از پزشک به خاطر کمکش تشکر کرد.

благодарный труд

کار پرثمر

(پاپوف^۱، ۱۹۸۴: ۹۴).

د) برخی صفت‌ها تنها به شکل کوتاه به کار می‌روند و شکل بلندشان در زبان روسی وجود

ندارد. مثال:

Мы рады приезду родителей.

ما از آمدن والدین، خرسندیم.

برخی صفت‌های کوتاه مانند *согласен*، *рад*، *похож*، *готов* ... هم در متن‌های علمی

وهم در زبان محاوره، بسیار زیاد دیده می‌شوند؛ بنابراین، در زبان محاوره، کاربرد صفت‌های بلند

ترجیح داده می‌شود؛ اما در زبان روسی، برخی واژه‌ها وجود دارند که صفت‌های بلند مربوط به

آن‌ها بیانگر معنایی دیگر است.

۴. کاربرد صفت‌های کوتاه در اصطلاحات و ترکیبات ثابت

در زبان روسی، صفت‌های بلند در ترکیبات ثابت و اصطلاحات زیر به کار می‌روند:

Положение безвыходное.

موقعیت بد

Пора горячая.

اوج کار

Рука лёгкая.

شانس دارد (بخت با او یار است).

صفت‌های کوتاه در ترکیبات ثابت و اصطلاحات زیر به کار می‌روند:

Все живы и здоровы.

همه صحیح و سالم هستند.

Взятки гладки.

از او انتظاری نیست.

Мил сердцу.

دل‌نشین

Руки корóтки.

قدرت‌نداشتن

Совестъ нечиста́.

وجدان ناپاک (ناآرام)

در زبان روسی باستان، صفت کوتاه نه تنها به عنوان گزاره، بلکه به عنوان صفت هماهنگ با اسم

(صفت و موصوف)، همانند صفت بلند به کار می‌رفته است؛ به همین دلیل، اصطلاحات زیر در

زبان روسی معاصر به کار می‌روند:

На бо́су ногу.

پابرهنه

По белу свету.

به دنیا (به عالم)

مثال‌های بالا نشان می‌دهند که اگرچه در زبان روسی معاصر، صفت‌های کوتاه با اسم به‌لحاظ حالت مطابقت نمی‌کنند، در این مثال، босу با ногой مطابقت می‌کند. حتی در مسکو، نام یکی از ایستگاه‌های مترو Воробьёвы горы است؛ یعنی صفت کوتاه هماهنگ با اسم горы از قدیم باقی مانده و هنوز تغییر نکرده است.

۵. نقش صفت‌های کوتاه و بلند در جمله

در جمله‌های روسی، صفت‌های کوتاه و بلند دارای نقش‌های زیر هستند:

۵-۱. کاربرد صفت بلند در گزاره اسمی ترکیبی در И.п.

در موارد زیر، صفت بلند در گزاره اسمی ترکیبی، در И.п. به کار می‌رود:

الف) هنگامی که فعل گزاره، از زمان حال باشد و از نوع فعل ربط نباشد. مثال:

Его ответ точный.

جوابش دقیق است.

ب) هنگامی که فعل گزاره دارای زمان‌های آینده یا گذشته باشد و فعل‌های ربط был و

будет برای توصیف وضع طبیعت و هوا به کار رود. مثال:

Жара была небывалая : за все лето не одного дождя.

گرما شدید بود. حتی یک باران هم طی تابستان نباریده بود.

Наверное, день будет жаркий.

شاید روز گرم باشد.

۵-۲. کاربرد صفت بلند گزاره اسمی مرکب در Т.п. با برخی فعل‌ها

صفت بلند گزاره اسمی مرکب در Т.п. با فعل‌های زیر به کار می‌رود:

являться, казаться – показаться, оказываться – оказаться, считаться – считать кого каким, называться, называть кого каким, выглядеть, чувствовать себя каким.

مثال:

Новая работа первое время казалась мне трудной.

در اوایل، کار جدید برایم سخت به نظر می‌رسید.

Дорога, по которой мы шли, оказалась узкой и каменистой.

جاده‌ای که ما از آن رد می‌شدیم، باریک و پر از سنگ به نظر می‌رسید.

Особенно полезными для здоровья считаются занятия физкультурной на свежем воздухе.

ورزش در هوای آزاد، به‌خصوص برای سلامتی، خیلی مفید است.

Все считают её красивой, но мне она не нравится.

همه او (مؤنث) را زیبا می‌دانند؛ ولی من ازش خوشم نمی‌آید.

۳-۵. موارد کاربرد Т.п. و И.п. در گزاره

در گزاره، در موارد زیر، امکان کاربرد Т.п. و И.п. وجود دارد:

الف) همراه فعل ربط быт (будет, был): И.п. زمانی به کار می‌رود که ویژگی دائم یا

طولانی مدت، مورد نظر باشد. مثال:

Глаза у Саши были смелые и ясные.

چشمان ساشا شجاع و درخشان بودند.

در این گونه موارد، Т.п. بیانگر ویژگی یا حالت موقت است:

Раньше путь из Петербурга в Сибирь был долгим.

قبلاً راه از پترزبورگ به سبیری طولانی بود.

Наша встреча будет короткой.

ملاقات ما کوتاه خواهد بود.

گاه تفاوت میان И.п. و Т.п. از مقوله کاربرد و ویژگی سبکی است؛ یعنی Т.п. در متن‌های

علمی و И.п. در زبان محاوره به کار می‌رود. مثال:

Лекция была интересной.

سخنرانی جالب بود.

Лекция была интересная.

سخنرانی جالب بود.

- делаться, остаться - оставаться, статья - становиться, бывать, -
сделаться

ب) با فعل‌ها: در این مورد، در زبان ادبی، Т.п. ترجیح داده می‌شود و استفاده از И.п. نیز وقتی ممکن است که گوینده بخواهد بر وضع چیزی در زمان مشخص تأکید کند؛ علاوه بر این، کاربرد И.п. تا حدودی خاص زبان محاوره است. مثال:

Осенью лес бывает красивым.

جنگل در پاییز زیباست.

- Осенью лес бывает красивый.

جنگل در پاییز زیباست.

За последние годы голова её сделалась седая.

در سال‌های اخیر، (موی) سر او سفید شده است.

(آمیانتووا^۱، ۲۰۰۳: ۲۴۳).

نقش اصلی صفت‌های کوتاه در جمله، گزاره است؛ اما همان‌طور که مثال‌های بالا نشان می‌دهند، صفت‌های بلند می‌توانند به‌عنوان گزاره و همچنین به‌عنوان صفت در ترکیب با موصوف به کار روند.

صفت کوتاه در نقش گزاره می‌تواند در ترکیب با مفعول بی‌واسطه به کار رود. مثال:

Наша страна богата полезными ископаемыми.

کشور ما از نظر منابع زیرزمینی (معدنی)، غنی است.

گاه صفت‌های بلند می‌توانند همراه وابسته‌های خود، به‌صورت مستقل و جداشده با استفاده از

ویرگول در جمله به کار روند. مثال:

Объективный анализ проблемы, невозможный без учета факторов, ещё не проведён.

تجزیه و تحلیل عینی مسائل، بدون در نظر گرفتن واقعیات هنوز انجام نشده است.

(پازنیکووا^۲، ۲۰۰۷: ۶۰).

---

1. G. A. Amiantova

2. A. A. Paznikova

باید توجه کنیم که در زبان روسی، صفت‌های کوتاه خنثی، دارای گونه‌های جناس هستند (омонимичные формы)؛ یعنی کلمه‌هایی که همانند صفت کوتاه خنثی تلفظ می‌شوند، معنایی متفاوت دارند. مثال:

Это смешно

این، خنده‌دار (مضحک) است (صفت کوتاه خنثی).

Он смешно кланялся.

او به‌طور خنده‌داری تعظیم کرد (قید).

Смешно это слушать.

شنیدن این (مسئله)، خنده‌دار (مضحک) است (مقوله قید حالت).

برخی نویسندگان، مقوله قید حالت (категория состояния) را در زبان روسی، به‌عنوان گونه‌ای از قید بررسی می‌کنند (پوچکووا^۱، ۲۰۱۰: ۱۰۲).

برخی مصداق‌های модальные слова مانند необходимо، нужно و возможно را نیز نباید با صفت‌های کوتاه اشتباه گرفت. مثال:

Мне нужно учебное пособие.

من به یک کتاب آموزشی نیاز دارم (صفت کوتاه).

Мне нужно купить учебное пособие. (модальное слово)

من باید کتاب آموزشی بخرم.

۶. نتیجه‌گیری

براساس آنچه در این مقاله گفتیم، در گونه محاوره‌ای از زبان روسی معاصر، صفت‌های کوتاه کمتر از صفت‌های بلند به‌کار می‌روند؛ اما برای دانشجویان خارجی که زبان روسی را می‌آموزند، این گونه صفت‌های کوتاه اهمیت بسیار دارند؛ زیرا در متن‌های علمی، به‌ویژه هنگام نوشتن پایان‌نامه و رساله به‌زبان روسی، صفت‌های کوتاه، زیاد استفاده می‌شوند و بنابراین باید از کاربرد درست آن‌ها در جمله آگاه بود.

صفت‌های کوتاه در جمله، از لحاظ مطابقت با اسم در شمار و جنس، همانند فعل عمل می‌کنند و نقش آن‌ها نیز در جمله، بیشتر شبیه فعل است. در آثار ادبی نویسندگان روسی، مثلاً کاربرد صفت‌های بلند یا کوتاه در نقش گزاره، سبک اثر مورد نظر و همچنین چگونگی ویژگی بیان‌شده توسط این صفت‌ها را نشان می‌دهد و توجه به این مسئله، هنگام ترجمه کردن متن از زبان روسی، اهمیت بسیار دارد. بیان نسبی بودن ویژگی‌های قابل اندازه‌گیری (مانند وزن، اندازه، سن و...) تنها در ارتباط با شخص یا شیء خاص، توسط صفت‌های کوتاه، ممکن است؛ زیرا همان‌طور که گفتیم، این‌گونه صفت‌ها می‌توانند بیانگر نسبت دادن یک ویژگی به یک موضوع، شخص یا پدیده باشند.

منابع

- Amiantova, G. A. (2003). *Lexika Russkava Yezika: Vocabulary of Contemporary Language*. Moscow: Flinta and Nauka Publications.
- Baranof, M. T. (2009). *Russki Yezik: Russian Language*. Moscow: Prosvishenie Publications.
- Berger, R. G. and L. A. Deribas (1991). *Russki Yezik: Russian Language*. Moscow: Prometey Publications.
- Fortunatov, F. F. (1957). *O Prepodovanii Ruskava Yezika v Shkole*. Izbraniye Trudi. Moscow: T.
- Galtsova, N. G. (2010). *Russki Yezik: Russian Language*. Moscow: Russkoye Slova Publications.
- Kamchatnof, A. M. (2010). *Vvidenie v Yezikaznanie: Introduction of Linguistics*. Moscow: Flinta and Nauka Publications.
- Maksimof, L. U. (1978). *Russki Yezik: Russian Language*. Moscow: Prosvishenie Publications.
- Papof, R. N. (1984). *Zbornik Uprazhnenie po Savremennomu Russkomu Yeziku: Collection of Exercises on Contemporary Russian Language*. Moscow: Prosvishenie Publications.
- Paznikova, A. A. (2007). *Apisatel'naye Stranavedenie: Knowledge on Description of the Country*. Moscow: Pravda Publications.
- Puchkova, L. E. (2010). *Russki Yezik: Russian Language*. Moscow: Egzamen Publications.
- Rozental, D. E. (2003a). *Russki Yezik Orfagrafia: Russian Language Spelling*. Moscow: Ayriss Press Publications.

- ----- (2003b). *Spravochnik po Russkomu Yeziku: Reference book on Russian Language*. Moscow: Mir and Abrazavanie Publications.
- ----- (2008). *Savremenni Russki Yezik: Russian Language*. Moscow: Ayris Press Publications.
- Vaynova, E. I. (1981). *Uchebnik Russkava Yezika: Reference book on Russian Language*. Moscow: Russki Yezik Publications.